

Nr 174.

Av herr **Lövgren**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående anordnande i rikets större städer av hygienens krav motsvarande s. k. ungarshotell.

Förhållandena på bostadsmarknaden i vårt land äro f. n. allt annat än ljusa och torde väl så förbliva under ganska lång tid framåt, då det ser ut att vara omöjligt att få igång en behövet motsvarande produktion av bostäder. Det är sant, att staten gjort åtskilligt för att stimulera till ökat bostadsbyggande, men de hittills vidtagna åtgärderna äro ändock otillräckliga. En kategori av medborgare, som i alldeles särskilt hög grad drabbats av bostadsbristens förbannelse, är ungarlarna. Tid efter annan läser man uti tidningspressen skildringar från *livet på ungarshotellen*, dessa mänsklighetens kloaker, som uti sin ohygglighet överträffa allt vad man trott vara möjligt. Uti Dagens nyheter för den 29 november 1921 har en dess medarbetare skildrat en natt på frälsningsarméns natthärberge vid Österlånggatan i Stockholm; det heter uti denna skildring:

»I lördags kväll halv tio. Dialog i källargången entréen till frälsningsarméns natthärbärge i gamla rucklet Österlånggatan 47 i Gamla sta'n. Mellan vaktmästaren i galonerad mössa och en sökande nattlogerare.

— Nej, det kostar 1 krona, och då går det inte för sjuttio öre, inte.

— Ja, men det fattas tretti, och jag har inte mer. Var ska' jag ta dom?

En axelryckning, »resandeboken» som, om jag varit tretti öre rikare, skulle fått nöjet att innehålla mitt namn, slås igen med en smäll, och den galonerade vaktmästaren, som här representerar frälsningsarméen, hyser inte längre något intresse för mig.

— Det blir väl att fäkta ihop, säger han — inte med ord, men med blickar.

— Skulle det inte kunna få gå för sjuttio i alla fall? vågar jag ett sista försök.

— Nej, har jag sagt, det kostar 1 krona.

— Hur dags stängs det här?

— Tio precis.

— Får man komma in då?

— Ja om det finns pengar, så.

Jag lommar ut med så lidande uttryck i gång och hållning som möjligt — jag måste förställa mig, ty jag *har* verkligen de trettio ören som fattas och jag är bara ute för att för Dagens Nyheters räkning få en blick på livet inom natthärbärgenas väggar denna nödens och bostadsbristens novemberkväll. Jag har gjort det några kvällar förut och sett på livet av varje och fått höra, att frälsningsarméens härbärke på Österlånggatan skall vara bland det värsta man kan få skåda. Det var därför jag ville in där för sjuttio öre i lördags kväll, men inte fick.

Men för 1 krona gick det bra. Just när klockan slog 10 stod jag vid porten, och när nyckeln vreds om knackade jag på. Efter två bultningar öppnades porten, jag igenkändes och fick komma in. Nu behövdes inte anteckning i boken och mina småslantar hamnade i vaktmästarens hand.

— Här blir det!

Jag följde efter honom några trappsteg ned, genom en källargång med en öppen kloaktrumma på ena sidan och en soptunna på den andra. Försmaken av vad som komma skulle började göra sig gällande. Så öppnades en dörr — doften som slog ut kom en verkligen att kippa efter andan. Jag fick mig en bädd anvisad — det var nummer 64 på en av bilderna här — och så stängdes dörren.

Har man exerceerat beväring vet man vad det vill säga att ligga tillsammans i folksamlingar. Och vilket himmelrike var inte det gamla logementet på I. 27 mot denna frälsningsarméens källare, var första intrycket.

Det snarkade och rosslade runt omkring. En liten ljusstrimma tog sig in från grändens lykta och vid dess sken kunde man börja orienteringen. Jag hade två kamrater i det 5×5 meter stora rummet, vilket dock öppnade sig i ännu ett mindre, där snart ytterligare fyra sovande upptäcktes. En bädd stod tom bredvid min. Summa åtta personer voro alltså de två förenade rummen avsedda för.

Bädden var en järnsäng med madrass och ett lakan samt filt. Kudde bestods ej, och lakanet förpassades snart under sängen, då det bar ännu våta spår av urin. Ingen krok fanns att hänga klädpartorna på, men när jag kände mig för med händerna utefter den vägg som var mig närmast upptäckte jag ett kloakrör, som från taket gick ned genom golvet. Ett knä på det fuktiga röret fick bli klädhängare. Och så kröp jag ned på frälsningsarméens nattläger.

Inte en blunds sömn på en natt som varade från klockan 10 på kvällen till 7 om morgonen. Det var inte inbillning, att jag hörde vägglösens promenera på den spruckna och skrovliga källarväggen — jag såg dem alldeles tydligt vid ett tillfälle, då jag repade eld på en tändsticka för att konstatera tillvaron av den rätta, som intresserade sig för ett av sovkamraternas matknyten. Och ohyran i övrigt gjorde sig också kännbart påmind.

Vid skenet av flera tändstickor såg jag, att rumskamraterna sovo med lakanen över huvudena. Det är för lössens skull, tänkte jag, men kom snart på

den idén att det måtte vara råttorna som voro orsak till denna skyddsåtgärd. Om en stund hade jag nämligen en förtjusande liten gnagare uppe i min säng, vilken dock skrikande förpassades till golvet, varefter även jag tog till lakanet. Råttorna voro vid ett tillfälle icke mindre än fem på en gång på golvet. De försvunno vid en schasning motvilligt ned i tre olika hål i rummets hörn. En av dem kom en gång in i rummet genom dörren, och jag antar, att den hade sitt egentliga tillhåll i den utanför stående soptunnan.

Sovkamraterna sovo oroligt. En av dem, en man i 60-åren och som hela natten rosslade och ojade sig i någon bröstsjukdom, steg vid ett tillfälle upp. Jag såg då att han sov naken. Han rotade en stund bland de knyten som råttorna så gärna uppehöll sig vid, och när han funnit vad han önskade lade han sig i sängen igen och åt.

En annan begagnade två stora, bredvid sängen placerade spottkoppar till nattkärl. Han steg inte upp för att göra sina behov, och när han ställde ned spottkopparna skvimpade det på golvet.

Klockan halv fem på söndagsmorgonen började man röra på sig i det inre rummet. Man satt om en stund i sängarna och diskussionen rörde sig om mig.

— Kom inte dövingarna hem?

— Nej, och lika bra va' de, för den där håller mun åtminstone.

— Dom kunde väl inte hålla slafen!

— Ja, men den lilla hade en femtilapp i går.

Det var äldre karlar i femtioårsåldern som förde samspråket. Vilka »dövingarna» voro intresserade mig inte så mycket då, men kom något senare att göra det. Strax före 5-slaget började man därinne diskutera möjligheten av ett besök på Skandinav — ett kafé i Gamla sta'n som öppnar varje morgon året runt kl. 5. Man plockade ihop sina slantar och startade i väg för att få morgonkaffet.

Under tiden anlände den ena »döven». Det var en yngre man och dövstum. Nu var han lite berusad, och hans livsglädje tog sig uttryck i utstötandet av ohyggliga, oartikulerade ljud. Han fick eld på en lampa och i dess sken syn på mig. Först förvåning och sedan missnöje kom till synes — över att jag tagit hans bädd i besittning. Han gick in till en kvarvarande i det inre rummet och där diskuterades på möjligt sätt den omständigheten att han blivit av med sin slaf.

Om en stund kom även den andra »döven», och nu blev diskussionen allt hetsigare. Jag var fast besluten att behålla min säng så länge som möjligt, men inlät mig i alla fall på en diskussion av saken. Jag hade betalt, sade jag, och ämnade därför ligga kvar tills det blev ljust ute. De tecknade tillbaka att de också betalt, varför bädden vore deras. Jag hänvisade till vaktmästaren, varför de två dövstamma beslöt sig för att uppsöka honom och kräva förklaring.

De kommo tillbaka utan att ha funnit honom. Jag beslöt då — på flera förekomna anledningar — att avstå frivilligt från min rätt och tackade för det, samtidigt som de gävo till kända sitt beslut att förlåta vaktmästaren — »han trodde nog att vi inte skulle komma igen så tidigt, för vi bruka vara borta på lördagskvällarna, och han ville väl tjäna 1 krona», tecknade de åskådligt och tydligt.

Jag klädde på mig, medan de klädde av sig och kröpo ner, varefter jag tog farväl och gick. Ute i friska luften igen på Köpmangatan stötte jag ihop med de andra logerarna, som kommo från Skandinav. Jag intervjuade dem om hur de skulle tillbringa söndagen och fick veta, att de samtliga skulle sova — en skulle tvätta sina strumpor. Varpå vi skildes.

Sådan var natten på frälsningsarméens natthärbärke — den ohyggligaste natt i mitt liv vad de lokale forhold beträffar. — Ordet ohyggligt är inte för mildt. Det är inte så märkvärdigt detta att för en natt ligga på härberget. Men det är ohyggligt att bara tänka sig, att det finns människor i Stockholm som är ut och är in tillbringa natt efter natt i sådana kyffen och källarlokalerna som den ovan skildrade. De börja sin dag fyra, fem om mornarna, knoga på i grov-arbete dagen lång med någon halvtimmes avbrott för att få litet mat på ett kaffé och sjunka därefter ned för en 10 à 11 timmars djurisk sömn i detta elände — i smuts, bland ohyra och råttor.

Och det nästan mest ohyggliga i allt detta är, att en stor organisation sådan som frälsningsarméen kan få ockra på nöden. Det är ett ockerpris att begära en krona för en sådan bädd som tillhandahålles i dess härbärgen. Det låter löjligt — men man kan jämföra härbärgets rum med ett hotellrum. Det förra inrymmer i regel sex à sju personer och ger alltså en nattinkomst av sex à sju kronor. Detta rum städas icke, upplyses av en lampa, skuras, enligt flera uppgifter, var tredje eller fjärde månad, uppeldas med sex à sju vedträn — man har inte något emot att logerarna ta med sig ved — är en härd för sjukdomar i sitt snusk, sin ohyra och sina råttor. Ett hotellrum med mjukaste och renaste bäddar, vatten och avlopp, handdukar och hygien samt eldning och städning kostar icke sex eller sju kronor.

Det har sagts, att det är en omöjlighet att hålla ens något så när snyggt och rent i ett ungarshotell eller natthärbärke — det är för täta ombyten av logerare. Detta är icke sant. Under nuvarande bostadsbrist är natthärbärgeslogeraren stamgäst — de funnos på Österlånggatan som legat i samma säng tre och fyra år natt efter natt. Under sådana förhållanden kunna hygieniska krav uppställas och efterlevas — om man blott vill. Och det finns andra ungarshotell, där snygghet råder.

Sämre än en svinstia höll frälsningsarméen en lokal för åtta fattiga nattlogerande i Österlånggatan 47.*

Att denna skildring av förhållandena är med verkligheten överensstämmande torde kunna intygas av alla dem som närmare studerat denna fråga, och att det icke endast är i Stockholm som förhållandena äro sådana, torde också vara säkert. Liknande förhållanden råda nog inom de flesta av storstäderna och när så är fallet, måste man ovillkorligen göra sig den frågan: Ha de kommunala myndigheterna inom respektive städer gjort vad på dem ankommer för att råda bot för dessa missförhållanden, för att i praktiken omsätta hälsovårdsstadgans bestämmelser? Jag vågar besvara den frågan med ett bestämt nej. Ty om så varit fallet skulle

icke dessa skamfläckar för samhället — som natthärbärgena äro — ha tolererats till den dag som är.

Det torde stå klart för alla att dessa förhållanden icke kunna få fortfara, då de ju utgöra en ständig fara för samhället på det sättet, att smittosamma sjukdomar frodas och spridas genom det snusk som råder inom dessa till bostäder ovärdiga lokaler. Och man borde följaktligen från statens sida kunna kräva, att myndigheterna inom våra stora städer ålades att bättre än hittills följa hälsovårdsstadgans bestämmelser. Ja än mer, att dessa storstäder ålades att, antingen ensamma eller ock i förening med staten, uppföra hygieniska och sunda ungarshotell. Dessa företag behöva icke bereda kommunerna några ökade skattebördor utan kunna helt säkert, om de skötas lika affärsmissigt som exempelvis frälsningsarmén sköter sina härbärgen, bliva en affär, som om de icke lämna något överskott likväl tillföra samhället indirekta vinster genom minskade utgifter för sjukvård o. s. v. Jag vet väl, att man gent emot den av mig här framförda tanken skall säga, att detta är ett nytt område, som staten icke så utan vidare kan beträda, men jag menar, att om staten tvingar varje aldrig så liten kommun ute i landet att hålla sin fattigvård uti ett någorlunda gott skick, så kan staten med samma rätt kräva av storstäderna, att de skola se till att de människor, som dväljas inom deras områden också erhålla en människovärdig bostad. Och detta krav är så mycket rimligare, som storstäderna ju icke på långt när äro så skattetyngda som vad landskommunerna i allmänhet äro.

På grund av vad jag härovan framhållit, tillåter jag mig att hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, vilka åtgärder som böra vidtagas av staten för att inom rikets stora städer åstadkomma anordnandet av hygienens krav motsvarande bostäder för den ogifta manliga befolkningen, s. k. ungarshotell, för ett omsättande i praktiken av hälsovårdsstadgans bestämmelser på detta område.

Stockholm den 31 januari 1922.

O. W. Lövgren.

I motionen instämma:

Ernst Hage.

C. O. Johansson.
